

Päivi Sillanpää
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) –kirkon varhaiskasvatus
Opinnäytetyö, 2021

KUNNAN JA KIRKON VARHAISKASVATUS- YHTEISTYÖSTÄ TURUSSA JA KAARINASSA

TIIVISTELMÄ

Päivi Sillanpää

Kunnan ja kirkon varhaiskasvatusyhteistyöstä Turussa ja Kaarinassa

39 s., 2 liitettä

Kevät, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) -kirkon varhaiskasvatus

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän ja Turun ja Kaarinan kaupunkien varhaiskasvatuksen yhdessä tekemää työtä alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä kanssa. Tavoitteenani oli selvittää, mitä työtä jo tehtiin, miten yhteistyö toimii ja mitä yhteistyöltä toivottiin tulevaisuudessa. Tutkimuksen tarkoitus on yhteistyön kehittäminen.

Opinnäytetyön tutkimus suoritettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin verkkokyselylomakkeella Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä kanssa toimivilta työntekijöiltä. Kyselyn viitekehyksenä käytettiin Kirkkohallituksen laatimaa Kumppanuuden korit-mallia, joka tarjoaa selkeän rakenteen kunnan ja kirkon väliseen varhaiskasvatusyhteistyöhön. Korien sisällöt perustuvat Opetushallituksen ohjeisiin. Tutkimusaineiston analyysi perustuu Kumppanuuden korit-malliin ja tutkimus on teorialähtöinen tutkimus.

Kumppanuuden koreja on neljä. Ensimmäisen korin sisältö on yleissivistävää opetusta. Toiseen koriin kuuluvat perinteiset juhlat ja kolmanteen uskonnolliset tilaisuudet. Neljännen korin sisältöön kuuluu kasvun ja hyvinvoinnin tukeen liittyvä toiminta.

Kyselyyn vastasi 10 työntekijää. Vastaajat edustivat yhteensä seitsemää seurakuntaa ja kolmea ammattiryhmää, jotka olivat lastenohjaajat, perhetyöntekijät ja papit. Vastaajat tekivät yhteistyötä joko Turun tai Kaarinan tai molempien kaupunkien varhaiskasvatuksen kanssa. Kaksi vastaaja ilmoitti, että he eivät tee lainkaan tutkittavaa varhaiskasvatusyhteistyötä. Pienen vastausmäärän vuoksi kyselyn tulokset eivät kata kaikkea tutkimusalueella tehtävää kunnan ja kirkon varhaiskasvatusyhteistyötä.

Tuloksissa ilmeni, että yhteistyötä tehtiin jo monella tapaa. Se oli hyvää, toimivaa ja sujuvaa ja sen toivottiin jatkuvan, kehittyvän ja kasvavan. Kumppanuuden korit-mallin mukaisesta työstä eniten tehtiin yleissivistävään opetukseen liittyvää yhteistyötä. Uusille asioille oltiin avoimia ja uudenlaista toimintaa haluttaisiin keksiä, ja nimenomaan sellaista, jossa helpotettaisiin päiväkodin henkilökunnan työtä.

Asiasanat: katsomuskasvatus, kirkon varhaiskasvatus, varhaiskasvatus, varhaiskasvatusyhteistyö

ABSTRACT

Päivi Sillanpää

The cooperation between the municipality and the church in early childhood education in Turku and Kaarina

39 p., 2 appendices

Spring, 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The aim of this study was to find out what kind of cooperation the early childhood education in Turku and Kaarina Parish Union and the city of Turku and the city of Kaarina were doing together with children under school age and their families. The aim was to find out what kind of cooperation they already had, how the cooperation worked and what kind of cooperation was hoped for in the future. The results of the study will be used for further development of the cooperation.

This study was conducted as qualitative research. The data was collected from employees working with children under school age and their families in the Turku and Kaarina Parish Union. An online survey was used to collect the data. The theoretical basis for the survey was composed on the basis of a partnership model developed by the National Church Council, which involves four baskets. It provides a clear model for cooperation in early childhood education between cities and the Evangelical Lutheran Church of Finland. The principles included in each basket are based on the guidelines of the Finnish National Agency for Education. The analysis of the research data was based on the partnership model and the study was a theory-based study.

There are four baskets in the partnership model. In first basket, there is the teaching of general knowledge. In the second basket there are the traditional feast days and in the third basket religious events. In the fourth basket are the activities that support growth and welfare.

Responses were received from ten employees. They came from seven congregations and from three professional groups of child counsellors, family workers and priests. They cooperated either with the city of Turku, the city of Kaarina or both, in early childhood education. There were two employees who told that they do not do this kind of cooperation. Because there were just ten answers, not all cooperation in early childhood education between the cities and the church is included.

The study recognizes that several kinds of cooperation was already made. It was good, workable and fluent. The hope was that it will continue, progress and grow. The most common type on cooperation was teaching of general knowledge. Defendants were open to new things. They would want to invent new activities and especially that kind of action what will help employees in kindergarten.

Keywords: early childhood education, religious early childhood education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 VARHAISKASVATUS	6
2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä	6
2.2 Varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyö.....	8
2.3 Katsomuskasvatus	9
3 KIRKON VARHAISKASVATUS	12
3.1 Kirkon varhaiskasvatustyö	12
3.2 Kirkon varhaiskasvatuksen toimintamuodot	14
3.3 Kirkon varhaiskasvatuksen raamatulliset lähtökohdat.....	16
3.4 Kumppanuuden korit-malli	18
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	20
4.2 Tutkimuksen toimintaympäristö.....	20
4.3 Aineiston keruu ja analysointi.....	21
5 TUTKIMUSTULOKSET	23
5.1 Yleissivistävään opetukseen liittyvä yhteistyö	23
5.2 Perinteisiin juhliin liittyvä yhteistyö	24
5.3 Uskonnollisiin tilaisuuksiin liittyvä yhteistyö.....	25
5.4 Kasvun ja hyvinvoinnin tukeen liittyvä yhteistyö.....	25
5.5 Tulevaisuuden toiveita yhteistyölle.....	26
6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	27
7 POHDINTA	29
LIITE 1. Kyselytutkimuksen kysymykset	37
LIITE 2. Kumppanuuden korit-malli.....	39

1 JOHDANTO

Eri toimijoiden varhaiskasvatussyhteistyö on nyt ja tulevaisuudessa entistä tärkeämpää. Yhteiskunnan rakenteelliset, kulttuuriset ja taloudelliset muutokset vaikuttavat lasten ja perheiden elämään ja näin ollen myös varhaiskasvatustyöhön. Perhe instituutiona on muuttunut. Perhekokonaisuus on pienentynyt, perheiden hajoaminen on lisääntynyt ja perherakenteet ovat entistä monimuotoisempia. Lasten ja perheiden hyvinvointierot ovat kasvaneet. Varhaiskasvatuspalveluiden piiriin tulee entistä enemmän eri kulttuureissa eläneitä lapsia. Varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat työssään perherakenteeltaan, elämäntilanteiltaan, uskonnolliselta ja kulttuuriselta taustalta monenlaisia lapsia ja perheitä. (Marttila, 2016, s. 64.)

Uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet otettiin käyttöön vuonna 2018. Kunnan, kuntayhtymän tai muun palveluntuottajan tuli laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja ottaa se käyttöön elokuussa 2019. Olen työskennellyt sekä kirkon että kunnan varhaiskasvatuksessa ja päässyt seuraamaan heidän varhaiskasvatussyhteistyötään. On ollut mielenkiintoista havainnoida ja olla osin mukana siinä, miten katsomuskasvatusta on tulkittu ja toteutettu eri varhaiskasvatusyksiköissä.

Koska yhteistyökysymykset ovat olleet muutoksessa, tehdään toisinaan ikään kuin varmuuden vuoksi, tietämättömyyttään tai uuden tuntemattoman tai virheiden pelon nimissä äkillisiä ylilyöntejä. Yhteistyötä tekevät tahot ovat pohtineet, miten nyt tulisi käytännössä toimia. Opinnäytetyöni tavoitteena on kartoittaa Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän ja Turun ja Kaarinan kaupunkien varhaiskasvatuksen yhdessä tekemää työtä alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä kanssa. Tavoitteenani on selvittää, mitä työtä jo tehdään, miten yhteistyö toimii ja mitä yhteistyöltä toivotaan tulevaisuudessa. Tutkimuksen tarkoitus on yhteistyön kehittäminen.

Toteutin kyselyn keväällä 2020 Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymässä. Lähetin kyselylomakkeen linkin saatekirjeineen kasvatuksen johtajan kautta Turun ja

Kaarinan seurakuntayhtymän kirkkoherroille, joita pyysin ystävällisesti lähettämään postin seurakunnassaan alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä kanssa varhaiskasvatusyhteistyötä yhdessä Turun ja Kaarinan kaupunkien varhaiskasvatuksen kanssa työtä tekeväälle henkilöstölle. Koska vastauksia tuli määräaikaan mennessä vain jokunen, lähetin kyselyn keväällä 2020 vielä kaikille yhtymän lastenohjaajille, joita on noin 50. Kolmannen lähetyksen tein vielä loppukeväällä 2020 kaikkien kyseessä olevien seurakuntien perhetyöntekijöille, joista osa työskentelee myös seurakuntayhtymän lastenohjaajina. Kaikki lastenohjaajat eivät tee yhteistyötä kunnan varhaiskasvatuksen kanssa.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. (L 540/2018). Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jonka tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatus tukee myös huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämäänsä tai opiskeluun. (Opetushallitus, 2018b, s. 14.)

Varhaiskasvatuksessa tapahtui useita muutoksia 2010-luvulla. Päivähoidosta tuli varhaiskasvatusta, kun toiminta siirrettiin vuonna 2013 Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen. Nykyään varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja merkittävä vaihe lapsen kasvua ja oppimista ajatellen. Näillä muutoksilla on vaikutuksia myös kirkon varhaiskasvatukseen ja ne tulee ottaa huomioon kunnan varhaiskasvatuksen kanssa tehtävässä yhteistyössä. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 37.)

Opetushallitus on antanut uuden varhaiskasvatuslain pohjalta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjan, Vasun. Se on valtakunnallinen määräys, jonka pohjalta kunnat laativat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Koska Vasu on velvoittava, on se verrattavissa esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Tämä velvoittavuus on ollut uutta varhaiskasvatuksessa. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 37.)

Varhaiskasvatuksessa huomioidaan lasten laaja-alaisen oppimisen mahdollisuudet. Tarve tähän tulee siitä, että maailma muuttuu. Laaja-alainen osaaminen on kokonaisuus, johon kuuluvat tiedot, taidot, arvot, asenteet ja tahto. Nämä

varhaiskasvatuksessa opitut asiat vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista yhteiskunnan toimijuutta. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 38.) Osallisuutta tukevien demokraattisten toimintatapojen oppiminen vaatii harjoittelua ja kertaamista. Varhaiskasvatuksessa niitä harjoitellaan päivittäisen toiminnan sisällä ja ohessa ja arjen toiminnoissa aikuisen tukemana. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi oman vuoron odottaminen, tavaroiden jakaminen ja kaverin kuunteleminen. (Leinonen, 2014, s. 29.)

Asiantuntijalähtöisen ajatusmallin on korvannut kasvatuskumppanuuden käsite. Nykyinen palvelukulttuuri korostaa perheen ja varhaiskasvatuksen kentällä työskentelevien jaettua ymmärrystä lapsesta. (Kaskela & Kekkonen, 2007, s. 20–25.) Varhaiskasvattajat kohtaavatkin perheitä monenlaisissa toimintaympäristöissä. Päiväkodit, perhepäivähoito, avoimet varhaiskasvatuspalvelut ja perhetalot mahdollistavat kohtaamisen ja kasvatuskumppanuuden. (Marttila, 2016, s. 57).

Varhaiskasvatuksen pedagogiset toimintaympäristöt ovat monimuotoistuneet ja muovautuvat arjen käytännöissä koko ajan. Toimintaympäristöt luodaan varhaiskasvatuksen, esimerkiksi päiväkodin sisäisten, päivittäisten toimintojen ja valintojen sekä laajemmin tarkastellen yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tekijöiden tuloksena. (Raittila, 2013, s. 69–71.) Ohjaus on tullut kiinteäksi osaksi varhaiskasvatustyötä, jossa tulee kiinnittää huomio kasvatusyhteistyöhön, työn dokumentointiin ja dialogiin. (Marttila, 2016, s. 66).

Turun kaupunki järjestää varhaiskasvatusta päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa. Avoin varhaiskasvatus sisältää avoimet päiväkodit, leikkipuistot sekä kerhot. (Turku, 2019, s. 19.) Kaarinassa varhaiskasvatusta järjestetään kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa, vuorokodissa sekä varhaiskasvatukseen sisältyvänä esiopetuksena. Näiden lisäksi toteutetaan avointa varhaiskasvatusta ohjattuna leikkipuisto- ja liikuntakerhotoimintana. (Kaarina, 2019, s. 23.)

2.2 Varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyö

Varhaiskasvatus on sidoksissa tulkintoihin lapsista ja heidän kasvustaan, kehityksestään ja oppimisestaan. Yhtä lailla keskeisiä ovat myös moniammatillisen työn, kasvatusyhteisöjen ja vanhemmuuden teemat. (Karila ym., 2013, s. 173.) Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta sekä hoitoa. Vastuu yhteistyön suunnitelmallisuudesta ja toteuttamisesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan lasten tarpeita vastaavasti ja monialaisesti. (Opetushallitus, 2018b, s. 33.)

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatukseen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Kirkon ja kunnan varhaiskasvatus tekevät monenlaista työtä yhdessä. Yhteistyö myös esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Lisäksi yhteistyö yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien kanssa on tärkeää. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut. (Opetushallitus, 2018b, s. 34–35.)

Varhaiskasvatuksessa tehdään luonnollisesti yhteistyötä myös neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö on tärkeää ja välttämätöntä, kun jollakin näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä. (Opetushallitus, 2018b, s. 34–35.)

Karvon (2016) opinnäytetyössä tutkittiin kirkon ja varhaiskasvatuksen moniammatillista yhteistyötä. Tutkimuksen mukaan päiväkodin ja seurakunnan moniammatillinen yhteistyö vahvisti päiväkodissa tuolloin annettua uskontokasvatusta sekä seurakunnan työntekijöiden mahdollisuuksia kohdata päiväkotihoidossa

oleva lapsi. Seurakunnan ja päiväkodin työntekijöiden välisen keskustelun lisääminen nähtiin myönteisenä. Tämän ajateltiin mahdollistavan yksittäisen lapsen ja lapsiryhmän tarpeista keskustelemisen sekä yhteisen toiminnan suunnittelun. Myös Niemisen (2016) tutkimuksessa ilmeni, että yhteistyö kunnan kanssa ja verkostotyö koettiin tärkeänä ja niitä haluttiin edelleen kehittää. Uuden varhaiskasvatustilain vaikutuksia seurakunnissa ei ollut vielä pohdittu. Yli-Koski-Mustosen (2018) tutkimustulosten mukaan yhteistyö seurakunnan kanssa jakautui kolmeen kategoriaan: vähäiseen yhteistyöhön, runsaampaan ja vanhoja toimintatapoja ylläpitävään yhteistyöhön sekä keskustelevaan ja uudistavaan yhteistyöhön. Yhteistyön toimintatavoista ja ideoista muodostettiin viisi teemaa: yleissivistävä katsomuskasvatus, uskonnolliset tilaisuudet, yhteistyö ilman yksittäistä teemaa, kasvun ja hyvinvoinnin tuki ja katsomuskasvatuksen mentorointi. (Karvo, 2016; Nieminen, 2016; Yli-Koski-Mustonen, 2018)

2.3 Katsomuskasvatus

Vuonna 2018 käyttöön otetusta uudesta varhaiskasvatussuunnitelmasta on poistettu sana uskontokasvatus. Nykyisin puhutaan katsomuskasvatuksesta. Se on uskontokasvatusta laajempi käsite, joka sisältää uskonnot, katsomukset ja uskonottomuuden. Se on luonteeltaan yleissivistävää, eikä sisällä uskonnon harjoittamista. Päiväkodin henkilöstöllä on vastuu katsomuskasvatuksesta ja sen toteuttamisesta. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 39.) Sitä toteutettaessa ollaan isojen asioiden keskellä. Professori Reijo E. Heinonen on tunnettu globaalin etiikan puolestapuhuja. Hänen keskeinen viestinsä liittyy teologi Hans Küngin ajatukseen, ettei maailmanrauhaa voi saavuttaa ilman uskontojen rauhaa. (Heinonen, 2006, s. 86.)

Varhaiskasvatus on sekä uskonnollisesti että katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Sitouttamattomuus tarkoittaa sitä, että katsomuksia tarkastellaan tasaveroisina arvottamatta niitä. Lasta ei saa ohjata mihinkään katsomukseen eikä häneen saa vaikuttaa katsomuksellisesti. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 39.) Katsomuskasvatus on kirjattuna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alueeseen. Sitä toteutetaan osana

varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Katsomuskasvatuksen tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin kehittymistä. (Opetushallitus, 2018b, s. 44–45.)

Sitouttamattomuus ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei mitään katsomukseen liittyvää asiaa voi pitää esillä varhaiskasvatuksessa. Esimerkiksi katsomuksiin liittyvää tietoa, historiaa ja perusteita sekä toiminnan muotoja, tapoja, toimijoita ja kirjallisuutta on mahdollista esitellä. Ne ovat Vasun mukaisia yleissivistäviä asioita, jotka kehittävät lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja ovat tukena siinä toimimisessa. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 39.)

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa lapsiryhmän yhteisen tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti ryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan näiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan ja tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin sekä niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuoden kiertokulkuun liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylelle on tärkeä antaa tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä, kuten: Mikä on elämän tarkoitus? Miksi maailmassa on kärsimystä? Mitä tapahtuu kuoleman jälkeen? Kuka minä olen? Mistä kaikki on saanut alkunsa? Millainen jumala on? Miten maailma on syntynyt? Näitä ihmisenä olemisen peruskysymyksiä on pohdittu kaikkina aikoina ja kaikissa kulttuureissa. Myös katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. (Opetushallitus, 2018b, s. 45.)

Kasvattajien on välttämätöntä rakentaa myönteinen ja avoin vuorovaikutussuhde varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajien kanssa. Näin voidaan tarkastella ja huomioida kodin arvoja ja uskontoa tai katsomusta ja perinteitä sekä kasvatuksen ja opetuksen tavoitteita osana päiväkodin arkea ja juhlaa. Katsomuskasvatukseen liittyy edelleen epävarmuutta. Sen vuoksi tarvitaan avointa keskustelua

sen tavoitteista ja toteuttamisesta. Kasvattajien yhteinen suunnittelu helpottaa ja auttaa kaikkien työtä. Päiväkodit ovat monikatsomuksellisia ja moniarvoisia työyhteisöjä. Kunnioitus ja avoimuus sekä omien arvojen ja asenteiden tiedostaminen työntekijänä on myös tärkeää. Katsomussensitiivisyyden toteutumiseksi henkilöstön ammatillisena osaamisena ja käytännön työssä tarvitaan pedagogista johtajuutta ja johtajan tukea. (Lamminmäki-Vartia & Kuusisto, 2016, s.12.) Esihenkilönä päiväkodin johtaja on avainasemassa yksikkönsä arvopohjan luomisessa ja siinä, että katsomuskasvatus toteutuu valtakunnallisten linjausten mukaisesti. (Lamminmäki-Vartia & Kuusisto, 2015, s. 151).

Aikuinen toimii lapselle mallina myös siinä, miten uskontoihin ja katsomuksiin suhtaudutaan ja miten niistä ja niihin liittyvistä asioista puhutaan. Kunnioitus lapsen esiintuomia katsomuksellisia kysymyksiä kohtaan on huomattavissa jo aikuisen äänensävyistä tai vaikkapa vaivaantuneesta hiljaisuudesta. Lapselle on tärkeää tarjota välineitä uskontoihin ja katsomuksiin liittyvien asioiden tarkasteluun. Lapsen arvostava kohtaaminen sekä hyväksyvän, pohdinnat ja kysymykset sallivan ilmapiirin luominen on aikuisten tehtävä. Katsomuskasvatuksessa on hyvä hyödyntää kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, vierailuja, vierailijoita sekä lähiympäristön tapahtumia. Lapsen oikeuksien sopimus tunnustaa lapsen oikeuden omaan kieleen, kulttuuriin, henkiseen, hengelliseen ja moraaliin kehtykseen sekä uskontoon tai muuhun katsomukseen. (Unicef, 1989.) Lapsella on siis oikeus tutustua häntä ympäröivän maailman moninaisuuteen ja oppia ymmärtämään sitä vähä vähältä paremmin. (Lamminmäki-Vartia & Kuusisto, 2016, s. 13).

3 KIRKON VARHAISKASVATUS

3.1 Kirkon varhaiskasvatustyö

Kirkon varhaiskasvatustyö on merkityksellinen osa kirkon toimintaa. Kirkko on lisäksi keskeinen varhaiskasvatuksen toimija koko yhteiskunnassa. Toiminnan peruslähtökohtana on lapsen ja perheen hyvä elämä, kasvatuskumppanuus perheen kanssa sekä kristillinen usko ja siitä nousevat arvot. Kasvun tukemisessa korostuvat kasvatuksen kokonaisvaltaisuus, varhaispedagoginen osaaminen, lapsilähtöisyys ja perheen arvostaminen, uskon traditioiden jakaminen sekä uusien traditioiden luominen. (Holländer, ym., 2013, s. 4.)

Kirkon työ on yhdessä tehtävää työtä. Tulevaisuudessa kirkon työn järjestäminen edellyttää määrätietoista yhteistyötä myös muiden toimijoiden kanssa. Kirkon työntekijöiden tulee hakeutua aktiivisesti ja laajasti erilaisiin yhteistyökumppanuuksiin ja verkottuneeseen työotteeseen. Kirkon yhteisen strategian tavoitteena on edistää lasten ja nuorten osallisuutta, perheiden hyvinvointia ja ylisukupolvista vuorovaikutusta. Kirkon yhteiset arvot ovat usko, toivo ja rakkaus. Näiden arvojen tulisi ohjata kirkon ja sen seurakuntien arjen toimintaa ja päätöksentekoa. (Raamattu, 1992, 1. kirje korinttilaisille 13:3; Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s. 4–8.)

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma ei velvoita kirkon omaa toimintaa. Sen varhaiskasvatuksessa kuitenkin suositellaan Vasun toteuttamista ja sen periaatteiden noudattamista toiminnan omaleimaisuus huomioiden. Kirkolla ei ole omaa varhaispedagogiikkaa, vaan toiminnassa sitoudutaan yleisiin varhaispedagogisiin ja jo mainitun Vasun näkökulmiin. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 42.)

Kirkon työntekijöiden on tärkeää olla tietoisia uuden Vasun tuomista muutoksista varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, pedagogiikkaan ja termistöön. Yhteistyössä kunnan varhaiskasvatuksen kanssa myös kirkon työntekijöiden tulee toimia suunnitelman mukaisesti. Uudessa, ilmiölähtöisessä Vasussa lapsen elämänpiiristä ja lähiympäristöstä nousevia ilmiöitä tarkastellaan kokonaisuuksina.

Uskontohan liittyy erityisesti Minä ja meidän yhteisömme -kokonaisuuteen ja linkittyy arjen toiminnassa hyvin myös muihin oppimisen alueisiin. Esimerkiksi katsomukseen liittyvät asiat ja aiheet nousevat päiväkodin arjesta, lasten omista pohdinnoista ja perheen todellisuudesta. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 38.)

Kristillinen arvopohja ja kokonaisvaltainen ihmiskäsitys ohjaavat kirkon varhaiskasvatustoimintaa. Fyysinen, psyykkinen ja hengellinen ovat toisistaan erottamattomia ja yhtä tärkeitä ihmisyyden ulottuvuuksia. Uskonto ja siihen liittyvän kasvun tukeminen kuuluvat yhtenä osana lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Kirkon varhaiskasvatuksessa tutustutaan kristinuskon keskeisiin sisältöihin, tapoihin ja perinteisiin lapsen ikä ja kokemusmaailma huomioon ottaen. Kristilliseen ihmiskäsitykseen sisältyy ajatus siitä, että jokainen lapsi on ainutkertainen ja arvokas omine ominaisuuksineen. Lasten erilaisuutta kunnioitetaan ja heitä kohdellaan yhdenvertaisesti. (Hastrup ym., 2019, s.11; Petäjä & Ojell, 2018, s. 42–43.)

Kirkon jäsenyys ei ole kirkon varhaiskasvatustoimintaan osallistumisen ehto. Suuressa osassa kirkon toimintaa on vahva diakoninen ulottuvuus. Toiminta on pääsääntöisesti maksutonta ja kirkko auttaa ja tukee erityisesti niitä, joita kukaan muu ei auta tai palvele. Kirkko toimii yhteisölläntöisesti ja tasavertaisena kumppanina muiden toimijoiden kanssa. Kirkon yhteistyökumppaneita ovat kunnan eri toimijat, kuten neuvola ja perhetyö, sekä sen lisäksi eri järjestöt, esimerkiksi MLL ja Yhden vanhemman perheiden liitto. (Hastrup ym., 2019, s.11.)

2000-luvulla sopimuksellisuus on yleistynyt varhaiskasvatuksessa Kumppanuuden korit-mallin periaatteella. Kunnan ja seurakunnan tai seurakuntayhtymän välisen sopimuksen tarkoituksena on edistää pitkäjänteisesti hyvinvointiyhteistyötä sekä arvo- ja eettistä kasvatusta varhaiskasvatuksessa. Sopimuksen liitteiksi kirjatuissa toimintasuunnitelmissa kuvataan kunnan ja seurakunnan välisen yhteistyön tarkemmat muodot ja käytännöt. Lisäksi yksikkökohtainen yhteistyö kirjataan päiväkotien lukuvuosi- ja toimintasuunnitelmiin. Kirkkohallitus on laatinut sopimuksille yhteisen pohjan yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Toimintasuunnitelmien yhteyshenkilöinä toimivat sivistystoimen osalta varhaiskasvatuspäällikkö sekä seurakunnan osalta esimerkiksi johtava lapsityönohjaaja.

Yhdyshenkilöinä päiväkodeissa toimivat päiväkotien johtajat. Joissakin tapauksissa seurakunta voi järjestää kunnan varhaiskasvatuksen kerhoja erillisen sopimuksen pohjalta. (Hastrup ym., 2019, s.12.)

3.2 Kirkon varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Kirkon varhaiskasvatus on lasta varten. Sillä pyritään lapsen hyvään. Toiminta on sekä lapsilähtöistä että aikuisjohtoista. Lapsen tarpeista ja kiinnostuksesta nousevalle toiminnalle sekä lapsen aktiivisuudelle ja luovuudelle annetaan tilaa. Aikuinen on vastuussa lapsesta ja pitää huolta toiminnan ja vuorovaikutuksen turvallisista rajoista. Kirkon varhaiskasvatuksessa pyritään sukupuolisensitiiviseen työskentelyyn. (Holländer ym., 2013, s. 8–9.)

Kirkon päiväkerholla on vankka asema lapsen ja lapsiperheiden avointen varhaiskasvatuspalvelujen joukossa. Toimintaa on järjestetty vuodesta 1945 lähtien ja päiväkerhoissa käy yli 20 % suomalaisista 2–5-vuotiaista. Päiväkerholaiset koontuvat arkisin kahdesta neljään kertaa viikossa leikkimään, hiljentymään ja toimimaan. Kerhoon kuuluu monenlainen toiminta, jonka sisältöä aikuiset luovat yhdessä lasten kanssa. Ryhmässä syntyvät ystävyysuhteet ovat lapselle tärkeitä, kuin myös lämmin suhde lastenohjaajiin. Päiväkerho tukee kotien kristillistä kasvatusta. Useat vanhemmat kertovat tuovansa lapsensa päiväkerhoon, että tämä saa siellä hyvän pohjan elämälleen. Vanhemmat pitävät tärkeänä myös lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä ryhmätoiminnassa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2021.)

Perhekerho on monimuotoinen lasten ja heille läheisten aikuisten kohtauspaikka. Esimerkiksi vanhempi, isovanhempi tai hoitaja voi osallistua kerhoon yhdessä lapsen kanssa. Perhekerhoihin ei yleensä ilmoitauduta erikseen. Kokoontuminen sisältää useimmiten yhteisen kirkkohetken tai hiljentymisen, erilaista tekemistä, esimerkiksi askartelua ja laululeikkejä tai teemojen käsittelyä sekä yhdessä olemista samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Perhekerho on lapsiperheille matalan kynnyksen toimintaa. Se tarjoaa eväitä jaksamiseen sekä kasvatuksen haasteisiin. Siellä voi myös luontevasti pohtia, keskustella ja saada

tukea kristillisen kasvatuksen kysymyksiin. Kirkon perhekerhotoimintaa voidaan kutsua myös muun muassa avoimeksi kerhoksi, avoimeksi päiväkerhoksi tai vanhempi-lapsikerhoksi. Ryhmät voivat olla sisällöltään eri tavoin painottuneita, esimerkiksi vauvaryhmiä tai ensi kertaa vanhemmaksi tulleiden ryhmiä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2021.)

Myös pyhäkoulu on kirkon järjestämää pienten ja kouluikäisten lasten toimintaa. Se on samaan aikaan kerhon ja jumalanpalveluksen kaltainen kokoontuminen. Pyhäkoulu onkin ikään kuin lasten kirkko ja se on kirkon kasteopetusta. Pyhäkoulut kokoontuvat yleensä viikoittain sunnuntaisin tai arkisin. Viime vuosina pyhäkoulujen monimuotoisuus on lisääntynyt: on esimerkiksi perhe-, periodi-, koti-, kirje- sekä kaakaopyhäkouluja. Pyhäkoulun keskeinen elementti on hiljentyminen sekä lapsille sopivat ja sovelletut raamatunkertomukset. Lapsen hengellistä elämää tuetaan osana kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia. Pyhäkoulussa opitaan elämän perusasioita kuten kiitollisuutta, toisten kunnioittamista, itsensä arvokkaaksi kokemista ja Jumalan huolenpitoon luottamista. Pyhäkoulua pitävät yleensä vapaaehtoiset tehtävänsä koulutetut pyhäkoulunopettajat, joita on noin 4000. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2021.)

Kirkko järjestää erilaisia perheiden jumalanpalveluksia. Useimmiten perhejumalanpalvelukset rakennetaan jonkin teeman ympärille. Myös perhe- ja päiväkerhojen sekä pyhäkoulujen hartaudet ja hiljenty mishetket antavat lapselle kokemuksia yhteisestä hiljenty misestä. Monissa perheissä lapsen kanssa luetaan nukkumaan mennessä iltarukous. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2021.)

Kirkon järjestämä toiminta vaihtelee alueellisesti esimerkiksi seurakunnan koon ja resurssien puitteissa. Kirkon varhaiskasvatus järjestää lisäksi perhevalmennusta, parisuhdekursseja ja perheleirejä, retkiä, musiikkileikkikouluja ja muuta pienryhmätoimintaa ja erilaisia tapahtumia. (Hastrup ym., 2019, s. 11; Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2021.)

Kirkon varhaiskasvatusyhteistyö perheiden kanssa toteutuu keskusteluina, kohtaamisina perheitä tai vanhempia kokoavassa toiminnassa, jumalanpalveluselä-mässä, kirkollisissa toimituksissa, erityisenä tukena lapselle tai perheelle

esimerkiksi diakoniatyön ja perheneuvonnan piirissä. Perheen kanssa jaetaan ja pohditaan yhdessä muun muassa tietoa ja ymmärrystä lapsesta, arvoja, kasvatustapoja ja -sisältöjä, perhe-elämän ja kristillisen kasvatuksen kysymyksiä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2021.)

Kasteessa alkanutta seurakuntayhteyttä pidetään yllä varhaislapsuuden ajan. Kirkon varhaiskasvatuksen näkökulmasta tämä yhteys alkaa kaste keskustelusta ja päättyy kouluun siunaamiseen. Vauvakirkot, kummikirkot, kutsut seurakunnan toimintaan, syntymäpäiväonnittelut ja seurakunnassa järjestettävät syntymäpäiväjuhlat ovat esimerkkejä yhteydenpidon muodoista. Useissa kirkoissa on myös kastepuu, johon ripustetaan lehti, johon on kirjoitettu kastetun lapsen nimi. Kirkon työntekijät voivat olla mukana myös neuvolatoiminnassa tai odotusaikaan liittyvässä ryhmätoiminnassa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2021.)

Kirkolla on hyvä mahdollisuus tukea perheitä ja toteuttaa varhaiskasvatusta myös digitaalisesti. Yhteydenpito olemassa oleviin ryhmiin onnistuu esimerkiksi tekstiviestin, WhatsAppin, Facebookin tai sähköpostin kautta. Myös videot on otettu käyttöön. Ne avautuvat helpommin myös lapsille. Virtuaalisia sisältöjä ovat esimerkiksi laulu- ja leikkituokiot ja hartaudet. Digitaalinen katsomuskasvatus kunnan varhaiskasvatuksen kanssa tapahtuu myös Vasun mukaisesti. On tärkeää ilmaista selkeästi, soveltuuko materiaali katsomuskasvatukseen vai onko kyseessä uskonnollinen tilaisuus. Myös digitaalisen uskonnollisen tilaisuuden kohdalla noudatetaan Opetushallituksen ohjeistusta. Työn verkossa, perheiden ja lasten parissa, tulisi olla osa kirkon varhaiskasvatuksen perustyötä. Korona-aikana tämä työ on lisääntynyt ja sen merkitys on vahvistunut. Netissä esimerkiksi Lastenkirkko.fi -sivusto tarjoaa tekemistä ja aineistoa perheelle. (Holländer, 2013, s. 32.)

3.3 Kirkon varhaiskasvatuksen raamatulliset lähtökohdat

Kirkon varhaiskasvatuksen lähtökohtana on kaste. Se perustuu Jeesuksen antamaan kaste- ja lähetyskäskyyn. Kasteessa ihmisestä tulee kristitty ja myös koti-seurakuntansa ja maailmanlaajuisen kirkon jäsen. Kasteessa saatu siunaus on

lupaus Jumalan läsnäolosta, rakkaudesta ja huolenpidosta. Kaste antaa myös oikeuden kristilliseen kasvatukseen. Kirkon varhaiskasvatus perustuu vanhempien, kummien ja kirkon yhteiseen tehtävään rakastaa, kasvattaa ja ohjata lasta. (Holländer ym., 2013, s. 12–13; Raamattu, 1992, Matteuksen evankeliumi 28: 18–20.)

Lasten evankeliumissa kerrotaan siitä, kuinka Jeesuksen luo tuotiin lapsia, jotta hän koskisi heihin. Opetuslapset moittivat tuojia. Kun Jeesus huomasi sen, hän närkästyi ja sanoi heille: "Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta. Totisesti: joka ei ota Jumalan valtakuntaa vastaan niin kuin lapsi, hän ei sinne pääse." Hän otti lapset syliinsä, pani kätensä heidän päälleen ja siunasi heitä. (Raamattu, 1992, Markuksen evankeliumi 10: 13–16.)

Tämä Jeesuksen opetuslapsilleen ja koko kirkolle antama kehoitus tuli erityisen ajankohtaiseksi, kun Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa tuli 1.1.2015 voimaan kirkkojärjestyksen säännös lapsivaikutusten arvioinnista eli LAVasta. Sallikaa lasten tulla -asenne painottuu voimakkaasti myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa. Siinä lapsuus nähdään koko elämänkaaren perustana. Salliminen tarkoittaa sitä, että lapsella on oikeus tulla, olla läsnä, sanoa oma mielipiteensä ja vaikuttaa. Lapselle on elintärkeää tulla otetuksi vakavasti omanikäisenä ja omanlaisena. (Mäkinen, 2015, s. 4.)

Kolmas kirkon varhaiskasvatuksen raamatullinen lähtökohta on siinä, kun opetuslapset kysyivät Jeesukselta, kuka on suurin taivasten valtakunnassa. Jeesus kutsui silloin luokseen lapsen. Hän asetti hänet opetuslasten keskelle ja sanoi: "Totisesti: ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, te ette pääse taivasten valtakuntaan. Se, joka nöyrtyy tämän lapsen kaltaiseksi, on suurin taivasten valtakunnassa. Ja joka minun nimessäni ottaa luokseen yhdenkin tällaisen lapsen, se ottaa luokseen minut. Mutta jos joku johdattaa lankeemukseen yhdenkin näistä vähäisistä, jotka uskovat minuun, hänelle olisi parempi, että hänen kaulaansa pantaisiin myllynkivi ja hänet upotettaisiin meren syvyyteen." (Raamattu, 1992, Matteuksen evankeliumi 18:1–6.)

Teksteistä on luettavissa se, että kirkon varhaiskasvatuksessa olisi tärkeää pitää lasta sylissä, kastaa, opettaa ja siunata häntä. Jeesus ei myöskään koskaan kehottanut tulemaan muunlaisen ihmisen kuin lapsen kaltaiseksi. Lapsesta tulee pitää kokonaisvaltaisesti hyvää huolta rakkautta ja hoivaa tarjoamalla. Kristillinen kasvatusta onkin kristilliseen uskoon ja sen lähtökohtiin keskittyvää kasvatusta. (Kangasmaa ym., 2009.)

3.4 Kumppanuuden korit-malli

Kirkkohallituksen laatima Kumppanuuden korit-malli (Liite 2.) jäsentää kunnan ja kirkon varhaiskasvatusyhteistyötä. Kumppanuuden koreja on neljä ja niihin sisältyvät periaatteet pohjautuvat Opetushallituksen ohjeistukseen ja keskeiseen lainsäädäntöön. Joka korilla on omat pelisääntönsä ja jokaiseen koriin sisältyy erilaisia mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä. (Koulu ja kirkko, 2020.)

Ensimmäisen korin sisältö on yleissivistävää opetusta, jossa seurakunnassa toimivat työntekijät ovat asiantuntijoita. Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus on luonteeltaan yleissivistävää. Pedagoginen vastuu siitä ja sen käytännön toteuttamisesta kuuluu kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Sen vuoksi mahdolliset vierailut on tärkeää suunnitella etukäteen. Kirkon työntekijät voivat tarjota yhteistyötä omien osaamisiensa ja vahvuksiensa puitteissa. Esimerkiksi kirkko ja hautausmaa toimivat hyvinä oppimisympäristöinä. Tähän yleissivistävään osioon ei kuulu uskonnon harjoittamista eikä julistamista, esimerkiksi rukousta, uskonnon-tunnustusta tai siunausta. Sen sijaan tutustuminen virsiin ja rukouksiin kuuluu tähän koriin. Kirkon työntekijä voi tarjota tukeaan kunnan varhaiskasvatuksen työntekijöille ja pohtia yhdessä heidän kanssaan katsomuskasvatuksen toteuttamista. Yhteistyön tulee aina perustua paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja päiväkodin asettamiin tavoitteisiin. Yhteistyökumppanina kirkko voi myös edistää ja tukea ekumeniaa sekä uskontojen ja katsomusten välistä kohtaamista. (Koulu ja kirkko, 2020; Petäjä & Ojell, 2018, s. 41.)

Vuoden kulussa on erilaisia juhla-aikoja, joista useat liittyvät suomalaiseen kristilliseen perinteeseen. Tällaiset suomalaiseen kulttuuriperintöön liittyvät juhlat

kuuluvat toiseen koriin. Varhaiskasvatuksessa tulee viettää myös ainakin niiden kulttuurien juhlia, jotka liittyvät eri kulttuureista tuleviin lasten elämään. Juhlat ovat varhaiskasvatuksen omia yhteisöllisiä juhlia silloinkin, kun ne liittyvät kirkko-vuoteen, kuten jouluun. Kirkon työntekijä voi osallistua tilanteen mukaan tällaisiin juhliin. Hän ei kuitenkaan ota siitä vastuuta, vaan on läsnä lähinnä kutsuvieraana. Uskontoon viittaavat juhlatraditiot, kuten yksittäinen virsi, esimerkiksi Suvivirsi tai jouluevankeliumi ovat osa suomalaista kulttuuria. Ne eivät tee juhlasta uskonnollista tilaisuutta. Kaikkien lasten on voitava osallistua lukukauden päätösjuhliin. Juhlaa ei suositella järjestettäväksi sakraalissa tilassa. (Koulu ja kirkko, 2020; Petäjä & Ojell, 2018, s. 41.)

Kolmanteen koriin kuuluvat tilaisuudet, joissa uskontoa harjoitetaan positiivisen uskonnonvapauden periaatteella. Näitä ovat esimerkiksi adventti- ja pääsiäisharjaukset sekä joulu- ja kevätkirjot ja uskonnolliset konsertit. Näissä tilaisuuksissa voi olla esimerkiksi rukoilemista ja virsiä. Tilaisuuksien tulee olla pedagogisesti perusteltuja ja lapsen edun mukaisia. Varhaiskasvatuksen tulee tiedottaa huoltajia uskonnollisista tilaisuuksista ja niiden korvaavista vaihtoehdoista hyvissä ajoin. Niille lapsille, jotka eivät osallistu kyseessä oleviin tilaisuuksiin, järjestetään samaan aikaan vastaavanlainen mielekäs vaihtoehto eri tilassa. (Koulu ja kirkko, 2020; Petäjä & Ojell, 2018, s. 41–42.)

Kirkko tarjoaa monenlaisia ennaltaehkäiseviä toimintamalleja ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa perheiden ja henkilöstön hyvinvoinnin lisäämiseksi. Tällaiset kasvu- ja hyvinvointia tukevat yhteistyömallit ja -mahdollisuudet kuuluvat neljänteen koriin ja niitä ovat esimerkiksi erilaiset virkistyspäivät, kerhot ja retket. Kirkon työntekijöillä on valmiuksia tukea moniammatillisesti varhaiskasvatuksen perheitä ja henkilöstöä myös silloin, kun kohdataan surua tai tarvitaan kriisiapua. Tukea voidaan antaa katsomuksia kunnioittaen sekä lapsille että aikuisille. Tähän koriin kuuluu siis kaikki varhaiskasvatuksen hyvinvointisuunnitelman mukainen ennaltaehkäisevä toiminta hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Tämän korin toiminnan merkitys on kasvava tulevaisuudessa. Tässä kirkolla ja kunnalla on mahdollisuus tehdä työtä yhdessä lasten parhaaksi. (Koulu ja kirkko, 2020; Petäjä & Ojell, 2018, s. 42.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän ja Turun ja Kaarinan kaupunkien varhaiskasvatuksen yhdessä tekemää työtä alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä kanssa. Tavoitteenani on selvittää, mitä työtä jo tehdään, miten yhteistyö toimii ja mitä yhteistyöltä toivotaan tulevaisuudessa. Tutkimuksen tarkoitus on yhteistyön kehittäminen.

Tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Mitä yhteistyötä jo tehdään?
- 2) Miten yhteistyö on toiminut?
- 3) Mitä yhteistyöltä toivotaan tulevaisuudessa?

4.2 Tutkimuksen toimintaympäristö

Kirkossa työskentelee lähes 20 000 koulutettua työntekijää, joista noin 3500 toimii kasvatuksen kentällä lapsi-, nuoriso- ja perhetyössä. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin panostetaan paljon. Kolmasosa kirkon budjetista, noin 330 miljoonaa euroa, suuntautuu lapsi- ja nuorisotyöhön. Työ on tavoitettavaa: esimerkiksi perhekerhoissa oli 940 000 osallistumiskertaa vuonna 2016. Erilaisiin kerhoihin osallistui noin 73 000 lasta. Varhaiskasvatuksen leireillä ja tapahtumissa oli lähes puoli miljoonaa osallistujaa. (Hastrup ym., 2019, s. 11.)

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymään kuuluu kymmenen seurakuntaa: Henrikinseurakunta, Kaarinan seurakunta, Katariinanseurakunta, Maarian seurakunta, Martinseurakunta, Mikaelinseurakunta, Paattisten seurakunta, Piikkiön seurakunta, Tuomiokirkkoseurakunta ja Åbo svenska församling. Seurakunnissa työskentelee niin sanotun hengellisen työn tekijöinä muun muassa lastenohjaajia, nuoriso-, diakonia- ja perhetyöntekijöitä sekä pappeja ja kirkkomuusikoita.

Vuonna 2020 Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän erilaisissa lapsityön tehtävissä toimi henkilötyövuosittain tilastoituina 57 työntekijää. Nuorisotyöntekijöitä oli 25, diakoniatyöntekijöitä 38, seurakuntapappeja 65 ja kirkkomuusikoita 20. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

4.3 Aineiston keruu ja analysointi

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan mitä tahansa tutkimusta, jonka avulla pyritään löydöksiin ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen mukaisiin yleistyksiin. Tutkimustulos pätee vain tutkimuskohteen osalta. (Kananen, 2014, s. 18.) Laadullista tutkimusaineistoa ei voida tai ei haluta muuntaa numeromuotoon. (Rantala, 2015, s. 109).

Valitsin tutkimusmenetelmäksi verkkokyselytutkimuksen. Osa kysymyksistä oli avoimia, osa kyllä tai ei-kysymyksiä ja osa valintakysymyksiä. Kyselylomakkeen kohderyhmänä oli Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä kanssa toimivat työntekijät. Tutkimusaineistoni analyysi perustuu jo olemassa olevaan Kumppanuuden korit-malliin ja tutkimukseni on teorialähtöinen tutkimus. Teorialähtöisestä analyysitavasta voidaan käyttää myös nimitystä deduktiivinen analyysi. (Tuomi & Sarajarvi, 2002, s. 95–99.)

Tarkoitukseni oli tehdä hyvin yksinkertainen kyselylomake (Liite 1). Muodostin kysymykset työkokemukseni kautta ja käytännön tietotarpeen mukaan. Jokaisen avoimen korikysymyksen mukana oli aina esimerkkejä kyseisen korin sisällöistä ja toteutustavoista.

Lähetin kyselylomakkeen Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän kasvatuksen johtajan kautta yhtymän kirkkoherroille. Heitä pyydettiin saatekirjeessä ystävällisesti lähettämään kysely seurakuntansa alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä kanssa työskenteleville työntekijöilleen. Kyselylinkin saatekirjeessä kerrottiin, että vastaamalla kyselyyn vastaaja antaa minun käyttää vastauksia

sosionomi -kirkon varhaiskasvatusopintojeni opinnäytetyössä. Koska vastauksia tuli määräraikaan mennessä vain jokunen, lähetin kyselyn vielä kaikille yhtymän lastenohjaajille, joita on noin 50. Kolmannen lähetyksen tein vielä kaikkien kyseessä olevien seurakuntien perhetyöntekijöille, joista osa työskentelee myös seurakuntayhtymän lastenohjaajina. Vain osa lastenohjaajista tekee yhteistyötä kunnan varhaiskasvatuksen kanssa.

Kyselyyn vastasi 10 työntekijää. Vastajat edustivat yhteensä seitsemää seurakuntaa ja kolmea ammattiryhmää, jotka olivat lastenohjaajat, perhetyöntekijät ja papit. Vastajat tekivät yhteistyötä joko Turun tai Kaarinan tai molempien kaupunkien varhaiskasvatuksen kanssa. Kaksi vastaajaa ilmoitti, että he eivät tee lainkaan kyseessä olevaa varhaiskasvatusyhteistyötä.

Rantalan (2015, s. 110) mukaan laadullisen aineiston analyysi tarkoittaa käytännössä aineiston lukemista yhä uudelleen, tekstien pohtimista, vertailua, tulkitsemista sekä niihin limittyvää teoretisointia. Tutkinkin työntekijöiden vastauksia kysymys kerrallaan. Kokosin vastaukset yhteen ja tarvittaessa sijoitin vastauksia sopivamman korin alle. Jätin huomiotta kouluikäisiä lapsia koskevat yhteistyötoiminnot, sillä tutkimukseni tarkoitus oli tutkia alle kouluikäisten lasten perheiden parissa tehtävää yhteistyötä. Samoin tarkastelua vaille jäivät vastaukset, jotka eivät suoraan liittyneet lomakkeen kysymyksiin. Analyysi ei ole Kananen (2014, s. 18) mukaan laadullisen tutkimuksen viimeinen vaihe, vaan tutkimusprosessin eri vaiheissa mukana oleva toiminta, joka ohjaa itsessään tutkimusprosessia ja tiedonkeruuta. (Rantala 2015; Kananen, 2014.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Yleissivistävään opetukseen liittyvä yhteistyö

Turun alueella kirkon työntekijät järjestivät kotikirkko tutuksi -kirkon esittelyjä ja leikkikirkkoja ja osallistuivat päiväkotikokouksiin. Yhteistyömuotoina olivat myös yhteiset perhekerhot kauppakeskuksessa sekä seurakuntataloilla ja kirkoilla. Oli myös vauvatreffejä ja vierailuita palvelutalossa. Perhekerhojen lisäksi oli vauvakerhoja. Kerhot toimivat seurakunnan tiloissa ja ohjaajana toimi sekä seurakunnalta että kunnalta yksi työntekijä. Päiväkotiryhmissä vierailtiin ohjaamassa erilaisia eettisiä tuokioita, joissa ei ollut uskonnonharjoittamista tai uskonnollista sisältöä. Tuokioiden sisältö suunniteltiin kunkin päiväkodin tarpeista käsin.

Esikoulun kanssa tehtiin yhteistyötä. Esikoululaisten kanssa tehtiin laajempaa oppimiskokonaisuutta aiheista kierrätys, kiertotalous, ekologinen ajattelu, luonnonsuojelu. Lapset vierailivat myös seurakuntatalolla nukketeatteriesitystä katsomassa. Esikoululaiset olivat tehneet retken seurakuntatalolle valmistamaan kierrätysmateriaaleista taidetta. Esikoululaisille oli järjestetty kirkossa niin sanottu eskarihappening, jossa esiteltiin kirkkoa historiallisena rakennuksena, hautausmaata, kirkkomusiikkia ja esimerkiksi kirkon yhteisvastuuta. Yhteistyössä järjestettiin myös kolme kertaa viikossa kokoontuvaa ulkoleikkikoulua.

Muita kirjattuja yhteistyön muotoja olivat yhteistyöpalaverit, päiväkotilaisten pääsiäisvaellukset, kynttilähetket päiväkodin tiloissa sekä kirkkoseikkailut lähikirkkoon. Perhekahvilatyö oli myös yksi yhteistyömuoto. Kunnan ja kirkon työntekijöiden lisäksi mukana toimijana oli Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja heidän kauttaan muun muassa vapaaehtoisia, työllistettyjä ja harjoittelijoita.

Yhteistyötoiminnoissa työntekijöillä oli jossain määrin erilaisia tehtävänkuvia. Lastenhoitaja oli paikalla toteuttamassa kaupungin avointa varhaiskasvatusta ja lastenohjaaja ennaltaehkäisevää perhetyötä. Työnjako ohjautui keskusteluiden ja päivän tapahtumien purun pohjalta luonnollisesti. Tiivistetysti sanottuna lastenohjaaja keskittyi vanhempien tukemiseen ja lastenhoitaja lapsen kehityskaareen.

Seurakuntayhtymän varhaiskasvatuksen yhtenä työmuotona oli lastenohjaajien Kirkonrotta-työpari. Ohjaajat kiersivät kirkonrottina esittämässä kristillisiin perusarvoihin pohjautuvia, ei-tunnustuksellisia lastennäytelmiä päiväkodeille ja perhepäivähoitoryhmille sekä Turussa että Kaarinassa. Esityksiä oli vuodessa yhteensä noin 30–40. Mahdollisuuksien mukaan esitykset pidettiin tilaajien omissa tiloissa, lisäksi tarvittaessa muun muassa seurakuntataloilla. Työhön kuului myös yhteydenpito päivähoitoyksikköjen ja muiden toimijoiden kanssa. Kaarinan kaupungin alueella tehtävässä musiikkityössä päiväkotikäiset kävivät tutustumassa kirkkoon ja urkuihin.

5.2 Perinteisiin juhliin liittyvä yhteistyö

Kasvatustyön pappi kävi päiväkodeissa pitämässä joulukirkkoja ja kevätkirkkoja tai osa päiväkodeista kutsuttiin kaksi kertaa kirkkoon. Seurakuntataloilla toteutettaville pääsiäisvaelluksille oli kutsuttu alueen päiväkodit sekä eskarit. Koronakevään 2020 aikana syntyi myös uusia yhteistyökuvioita, esimerkiksi videoitu metsäkirkkohetki, joka jaettiin myös päiväkotien käyttöön kevätpäätöksen merkeissä.

Seurakuntayhtymän, Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Turun kaupungin yhteistyönä järjestettiin Jouluihin Heideken-tapahtumaa. Se oli avoin tapahtuma, jossa oli eri toimintapisteitä. Tämä niin kutsuttu Kolmikanta järjesti lisäksi Baby shower-tapahtuman, jossa tavoitettiin odottavia perheitä. Vauvaperheille kerrottiin siellä toiminnasta, kerhoista, kasteesta, nimiäisistä ja paikalla oli myös kättilö kertomassa hyvästä synnytyksestä.

Kaarinan alueella seurakunnan puolesta oli päiväkotien yhteiskokoukset, päätös- ja kouluun siunaamistilaisuudet. Sekä joulun että pääsiäistilaisuuksia tai jouluvaelluksia oli pidetty seurakunnan tiloissa kaikille halukkaille.

5.3 Uskonnollisiin tilaisuuksiin liittyvä yhteistyö

Turun kaupungin ja seurakuntayhtymän yhteistyötoimintoihin kuuluivat erilaiset kirkot. Näitä olivat esimerkiksi tulevien ekaluokkalaisten siunaamishetket kirkossa, joulukirkot ja kevätkirkot joko päiväkodeissa tai seurakuntien tiloissa, perhekerho päiväkodilla ja pääsiäisvaellukset päiväkodeille ja eskarilaisille seurakuntatalolla. Lastenohjaajia oli ollut läsnä vieraana päiväkodin joulu- ja kevätkirkoissa. Niissä heillä ei ollut varsinaisia tehtäviä, mutta he olivat olleet toivottamassa tervetulleeksi ja kiittämässä. Pastori ja kanttori olivat hoitaneet varsinaisen juhlan sisällön suunnittelemisen ja toteuttamisen yhteistyössä päiväkodin kanssa. Päiväkotien illalla pidetty Lasten kauneimmat joululaulut-tilaisuus kirkossa herätti keskustelua siitä, että vastaavanlainen tilaisuus olisi tullut järjestää myös päiväkodissa, ei-sakraalissa tilassa. Tähän resurssit eivät kuitenkaan riittäneet. Esiin tulivat myös seurakunnan uskontojen väliset yhteiset ateriat, joihin seurakunnassa olivat voineet osallistua kaiken ikäiset ja mistä vaan tulevat.

Kaarinan kaupungin alueella tehtiin yhteistyötä oppilaitosten ja päiväkotien kanssa. Vastaavia kasvatusyhteistyösopimuksia kuin koulujen kanssa ei oltu Kaarinassa seurakuntien ja kaupungin välillä tehty. Kaarinan kaupungin alueella päiväkoteihin oli voinut tapauskohtaisesti sopien seurakunnasta mennä.

5.4 Kasvun ja hyvinvoinnin tukeen liittyvä yhteistyö

Tämän korin Turun kaupungin kanssa tehtävän varhaiskasvatusyhteistyön muotoina olivat henkilökunnan kokoukset, materiaalin tuottaminen, koulutukset ja henkilökunnan virkistystoiminta.

Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa ei tehty tämän korin yhteistyötä. Sen sijaan seurakunnan omaa kasvun ja hyvinvoinnin tukeen liittyvää ja järjestettävää toimintaa olivat esimerkiksi masukerho odottaville äideille, vauvakahvila, perheretket ja -leiri. Sen lisäksi järjestettiin äitien iltoja, teemallisia voimailtoja, hiljaisuuden tapahtumia ja yksinhuoltajien iltoja. Diakonista ja konsultaatioapua oli myös mahdollista saada.

5.5 Tulevaisuuden toiveita yhteistyölle

Vastaajat olivat tyytyväisiä nykyiseen yhteistyöhön. Se oli hyvää, toimivaa ja sujuvaa ja sen toivottiin jatkuvan, kehittyvän ja kasvavan. Uusille asioille oltiin avoimia. Osa toiveista oli konkreettisia. Toiveissa oli muun muassa musiikillisia yhteisvastuutapahtumia perheille. Materiaalia toivottiin ehkä enemmän ja sosiaalisen median kautta tarjottavaa toimintaa, esimerkiksi kynttilähetkiä. Ulkoleikkikoulun olisi suotu olevan perheille maksutonta toimintaa niin kuin päiväkerhokin oli. Yhdessä uusien työkumppaneiden kanssa toimiessa oli luonnollisesti tullut vastaan kaikenlaista odottamatonta, mutta hyvällä yhteistyöllä oli niistä selvitty ja otettu opiksi.

Myös uudenlaista toimintaa haluttaisiin keksiä, ja nimenomaan sellaista, jossa helpotettaisiin päiväkodin henkilökunnan työtä. Toiminta olisi myös lasten näkökulmasta mielekästä. Arvion mukaan yhdessä seurakunnassa lastenohjaaja tavoitti päiväkodin kynttilähetkien ja seurakunnan kerhojen kautta noin 90 % alueen lapsiperheistä. Se oli uskomattoman hyvä luku ja kertoi alueen toimivasta yhteistyöstä, jota oli rakennettu jo kauan.

Vastaajat uskoivat ja toivoivat, että pitkäjänteisellä yhteistyöllä saadaan kehitettyä vaikka mitä uutta. Verkostoitumista moneen suuntaan pidettiin tärkeänä. Yhteistyö koettiin kullannarvoisena ja se, kun seurakunta ja kirkko haluttiin pitää yhtenä toimijana muiden joukossa. Kunnan ja seurakunnan välistä yhteistyösopimusta toivottiin myös.

Yhteistyökumppanin tiloissa toimivassa perhekahvilassa kohdattiin myös perheitä, jotka eivät mahdollisesti koskaan olisi muuten tulleet seurakunnan tilaan. Kun työntekijät saivat kohdattua perheet henkilökohtaisesti ja laadukkaasti, he pystyivät madaltamaan perheille kynnystä osallistua seurakunnan toimintaan jatkossakin. Suurin osa hyvistä uskoa koskevista keskusteluista oli käyty juuri tuolla, ikään kuin puolueettomalla maaperällä. Seurakunnan kannattaisi vastaajien mielestä selvittää tällaisten paikkojen lisäämistä. Näitä yksittäisiä kohtaamisia vielä tärkeämpänä seikkana pidettiin verkostoitumista muiden toimijoiden kanssa.

6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Kvalitatiivisen analyysin aineistotyypistä riippumatta tutkijan tulee osata perustella oman aineistonsa analysoimisen arvoisuutta. Hänen tulisi määrittää aineistonsa merkittävyys ja yhteiskunnallinen ja kulttuurinen paikka. Kyselyyn verrattuna havainnointia ja vapaata haastattelua puolustetaan usein sillä, että ne tuottavat jossakin mielessä aidompaa tietoa. Lomakekysely ei kuitenkaan ole sen tylympi tai virallisempi kuin syvähaastattelu, sillä lomakekyselyn vastaukset voivat olla yhtä totta tai keksittyä kuin haastattelunkin vastaukset (Mäkelä, 1990, s. 48–50.) Jotta vastaaja ymmärtäisi kysymykset, tulee kysymysten johdanto-osan taustoittaa kysyttävää tietoa. Siinä tulee selittää myös varsinaiseen kysymykseen sisältyvät käsitteet. (Pahkinen, 2012, s. 217.) Kävin lomakkeen kysymykset läpi seurakuntayhtymän kasvatuksen johtajan kanssa ja muokkasin niitä keskustelumme pohjalta helpommin vastattaviksi.

Analyysi ei ole laadullisen tutkimuksen viimeinen vaihe, vaan tutkimusprosessin eri vaiheissa mukana oleva toiminta, joka ohjaa itsessään tutkimusprosessia ja tiedonkeruuta. Tiedonkeruun tuloksena saatu aineiston analyysi määrittää sen, milloin aineistoa on kerätty riittävästi. Laadullisessa tutkimuksessa ei voida etukäteen määritellä, kuinka paljon ja mitä aineistoa ja tietoa kerätään. (Kananen, 2014, s. 18–19.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustulosten luotettavuustarkastelu jää arvioiden varaan, sillä luotettavuutta ei voida siinä arvioida ja laskea samalla tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus on sen sijaan tutkijan arvioinnin ja näytön varassa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija päättää, ketä tutkitaan, mitä kysytään ja mitä ei kysytä sekä miten aineisto analysoidaan ja tulkitaan. (Kananen, 2014, s. 146–151.)

Tein tämän tutkimuksen seurakuntayhtymän työntekijöiden näkökulmasta. Kyselytutkimuksen vastauksia olisi ollut hyvä saada enemmän. Olisin ehkä voinut lisäksi haastatella muutamaa työntekijää ja saada siten lisää tutkimusaineistoa.

Yhteistyön kokonaiskuvaa ajatellen olisi hyvä jatkaa tutkimusta myös kunnan työntekijöiden puolelta.

Järjestin vastaukset ryhmiin Kumppanuuden korit-mallin mukaisesti. Pyrin kuvaamaan raportoituihin tuloksiin johtanutta työskentelyprosessiani ja ajatuksiani lukijalle riittävän tarkasti.

Tutkimuksen luotettavuus lisääntyy kyselyyn vastanneiden määrän ollessa mahdollisimman kattava. Kyselytutkimuslinkki lähetettiin 28.2.2020 sähköpostitse Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän kymmenen seurakunnan kirkkoherroille kasvatuksen johtajan sähköpostista. He toimittivat lomakkeet kyseisessä seurakunnassa varhaiskasvatusyhteistyötä tekeville työntekijöille. Aika osui juuri koronakevään alkuun. Vastausten määrä jäi odottamaani vähäisemmäksi, vaikka lähetin kyselylinkkipostin sen jälkeen vielä kaikille lastenohjaajille ja loppukeväästä myös erikseen seurakuntien perhetyöntekijöille.

Koronan lisäksi muita syitä vähäiseen vastausmäärään voisivat olla se, että kyselyihin vastaaminen ei kaikkia innosta. Esteenä saattoi olla myös se, ettei Kumppanuuden korit-malli ollut tuttu ja vastaaminen koettiin siitä syystä liian työlääksi. On myös mahdollista, ettei kysely ollut tavoittanut kaikkia asianosaisia. Vaikka vastauksia tuli vain vähän, tulokset olivat kuitenkin samansuuntaisia.

Kysymykset tuottavat sellaista tietoa ja sellaisessa muodossa, kuin tutkija ne esittää. Avoimet kysymykset tuottavat tekstiä ja lauseita. Strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot ovat valmiita ja niistä saadaan kunkin kysymyksen vaihtoehtojen määrä lukuina. Strukturoidut kysymykset ovatkin määrällisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmiä. (Kananen, 2014, s. 25.) Jos lähtisin uudelleen tekemään tätä työtä, kehittäisin kyselylomaketta siten, että tekisin enemmän strukturoituja kysymyksiä avoimien kysymysten sijaan. Se helpottaisi vastaajia kyselyn tekemisessä ja tutkimuksen tekijää tulosten kokoamisessa ja analysoinnissa. Myös vastausten määrä voisi siten olla suurempi ja sitä kautta tutkimus luotettavampi.

7 POHDINTA

Yhdistävistä tekijöistä ja lähtökohdista huolimatta yhteiskunnan ja kirkon kasvatussisällöt -ja tavoitteet eivät ole identtisiä. Erilaisista lähtökohdista ja tavoitteista tarvitaan jatkuvaa yhteistä keskustelua. Uskonto on useinkin tulenarka puheenaihe, josta helposti joko vaietaan tai vaivaannutaan. Uskonnonvapautta voidaan tarkastella sekä oikeutena uskonnon harjoittamiseen että oikeutena olla harjoittamatta uskontoa. Molempia näkökulmia on syytä kunnioittaa. (Kokkonen, 2016.)

Aikuisen kasvattajan tulee ymmärtää oma asemansa ja suhteensa työnantajansa. Kunnan varhaiskasvatuksen työntekijän lähtökohta ei ole uskonnon harjoittamisessa, vaikka lapsella onkin oikeus keskustella hengellisistäkin kysymyksistä. Kirkon työntekijä taas vahvistaa hengellistä todellisuutta, mutta ei pelkää sitä. Myös fyysinen ja henkinen hyvinvointi kuuluvat ihmisyyteen. Molempien työntekijöiden on hyvä tuntee varhaiskasvatuksen lainsäädäntöä ja oppia toisiltaan. (Kokkonen, 2016.) Kirkon varhaiskasvatuksen toimintaan osallistuminen on matalakynnyksistä, sillä toiminta on usein lähes tai täysin maksutonta. Se on muutakin kuin kristillistä kasvatusta. Se on laajaa lasten ja perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamista kaikilla elämänalueilla. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 45–47.)

Kumppanuuden korit-malli on erinomainen ja selkeä yhteistyöväline. Olen pitkin matkaa havainnut, että mallia olisi hyödyllistä kouluttaa lisää sekä kunnan että kirkon työntekijöille. Vaikka malli on ollut käytössä jo useamman vuoden ajan ja siitä on puhuttu, kertaus voisi olla tarpeen. Työntekijöiden tulisi olla koko ajan kartalla siitä, minkä korin toiminnasta yhteistyössä on kulloinkin kyse. Sen mahdollistaa se, että korien sisällöt ovat sisäistettyinä ja kirkkaina mielessä arjen työssä.

Tämä opinnäytetyö tarkasteli yhteistyötä seurakuntayhtymän työntekijöiden näkökulmasta. Tätä työtä voisi jatkaa tekemällä samanlaisen kyselyn Turun ja Kaarinan kaupunkien varhaiskasvatushenkilöstöille.

Verkostojen luominen on valtavan tärkeää. Tutun ihmisen kanssa on helppoa suunnitella ja lähteä tekemään yhteistyötä. Kirkon työntekijöiden tulisikin entisestään lisätä ja vahvistaa yhdessä tekemistä sekä kunnan että muidenkin varhaiskasvatustyötä tekevien toimijoiden kanssa. Kirkon työntekijät ovat ammattitaitoisia ja kannatettavia yhteistyökumppaneita. Kun Kumppanuuden korit-malli olisi kaikilla toimijoilla hyvin tiedossa, olisi vapaata olla ja tehdä työtä yhdessä. Näin toimintojen sisällöt olisivat aina myös pedagogisesti perusteltuja, kuten pitääkin.

Osa varhaiskasvatuksen yhteistyötoiminnoista jäi tutkimuksen ulkopuolelle vähäisen vastaajamäärän vuoksi. Töttö (2004) toteaa, että kaikki tutkimus on itse asiassa vain pinnan raapimista. Tutkimuksella ei hänen mielestään voida koskaan saavuttaa ilmiötä kokonaisuudessaan ja kaikessa syvällisyydessään. Näin ollen tämäkin tutkimus oli vain pientä pintaraapaisua isosta ja monipuolisesta kokonaisuudesta. (Töttö, 2004.)

Yleissivistävään opetukseen liittyvän yhteistyön koriin tuli kaikkein eniten vastauksia eli suurin osa yhteistyöstä oli sen mukaan tulkittavissa toiminnaksi, joka oli suunniteltu ja toteutettu kaikille lapsille ja perheille.

Jotkut vastaukset saivat minut ajattelemaan, että oliko osa vastauksista ikään kuin tullut väärään vastauskohtaan tai että korien teoriasisältöä ei ole joko luettu huolellisesti tai sitten sen sisältö ei ole ollut riittävän selkeä ja yhdellä tavalla tulkittava. Nyt pohtien olisi ollut mielekästä ja hyödyllistä myös järjestää kyselytutkimuksen sijaan koulutus Kumppanuuden korit-mallista.

Jossakin vastauksessa pohdin, kuuluuko toimintamuoto ensimmäiseen vai toiseen koriin. Jos nimittäin toiminnassa luetaan rukous, se oli opetusta. Jos taas osallistujia kehoitettiin rukoilemaan tai laittamaan kädet ristiin, kyseessä oli uskonnon harjoittaminen. Saattaa olla, että joskus tilaisuudesta käytetään nimitystä hartaus, vaikka sen sisältö olisi yleissivistävää opetusta. Joskus taas joku elementti tekee tilaisuudesta uskonnollisen ja se voi jäädä huomioimatta. Mitä paremmin korien sisällöt tunnetaan, sitä paremmin voidaan myös perustella yhteistyötä.

Seurakuntien ja kunnan toimijoiden välillä oli eroja siinä, katsotaanko joulu- ja kevätkirkot perinteisiksi juhliksi vai uskonnollisiksi tilaisuuksiksi. Tässä kyselyssä niitä, samoin kuin pääsiäisvaelluksia, sijoitettiin kumpaankin kumppanuuskoriin. Muita yhteistyökuvioita olivat lisäksi muun muassa kirkkoon tutustumiset ja vierailut päiväkodeissa.

Suunnitellusta ja toteutetusta sisällöstä riippuen tilaisuus, esimerkiksi kevätkirkko, oli joko perinteinen juhla tai uskonnollinen tilaisuus. Jos seurakunnan työntekijä oli vieraana paikalla, oli kyseessä perinteinen juhla. Jos taas seurakunnan työntekijä suunnitteli tilaisuutta yhdessä päiväkodin henkilöstön kanssa, oli mahdollista, että tässä toimintamallissa liikuttiin myös kolmannen korin sisällöissä.

Tulkitsin jotkut vastaukset niin, että jokin tilaisuus oli joltakin taholta tulkittu uskonnolliseksi tilaisuudeksi ja siksi olisi päiväkodissa tullut samaan aikaan järjestää mahdollisimman vastaava tilaisuus ilman uskonnon harjoittamisen elementtejä.

Yhteistyön toteuttamisessa ja toteutumisessa on tärkeää se, että kunnan ja kirkon varhaiskasvattajat tuntevat toisiaan. Tutun ihmisen kanssa on aina helpompi tehdä työtä yhdessä kuin vieraan. Työntekijöiden pysyvyys edesauttaa tätä, ja henkilöstön vaihtuessa on hyvä huolehtia, että yhteistyön jatkuvuus mahdollistuu edelleen. Paikallisten pelisääntöjen ja yhteistyön jatkuvuuden turvaamiseksi on hyvä laatia yhteistyösopimus. Yleissopimus tehdään kunnan sivistustoimen johdon ja seurakuntien johdon kesken. Sopimuksen liitteenä voi olla alueellinen toimintasuunnitelma ja vuosikello. Näiden pohjalta yksittäinen päiväkotitekee kirjaukset omaan kausi- tai vuosisuunnitelmaansa. Tämä auttaa yhteistyön jatkumista, vaikka henkilöstö vaihtuisikin. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 40.)

Jo ennen tätä tutkimustani olen havainnut, että meidän tulee vahvistaa erityisesti kasvun ja hyvinvoinnin tukeen liittyvää yhteistyötä. Kaikinpuolinen luottamus on tärkeää yhteistyön tekemisessä. Kirkon työntekijöillä, kunnan työntekijöillä ja huoltajilla tulee olla sama tieto toiminnasta ja sen sisällöstä. Kirkon työ on muutenkin kuin uskonnon harjoittamista.

Riippumatta siitä, teemmekö työtämme kunnan vai kirkon palveluksessa, tulee tuo työ tehdä hyvin. Varhaiskasvatuksessa työskennellessämme me ammattilaiset teemme työtä, jolla on seurauksia. Se, miten työssämme onnistumme, nähdään sitten myöhemmin. Runoilija Gösta Ågrenin (1989, s. 62) sanoin:

*Lapsuus ei ole osa
elämää; se on syvyys
kaiken alla, mikä sitten tapahtuu.*

LÄHTEET

- Hastrup, A., Hakkarainen, P., Heinonen, H., Hyytinen, R., Ihanus, M., Kerppola, J., Kokkonen, J., Lampinen, P., Martikainen, A., Paju, P., Rapeli, T., Saaristo, A-M., Sairisalo, H., Satuli-Kukkonen, T., Suomu, K., Särkelä, R., Tuominen, M., & Willman, A. (2019). Lasten ja perheiden palvelujen tuottaminen yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien kanssa – toimivat rakenteet ja sopimuskäytännöt. Työpäpaperi 5/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 17.2.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137497/URN_ISBN_978-952-343-284-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Heinonen, R. E. (2006). Hiljaiset vedet vastuun virrat. Joensuu: Sanomalehti Karjalainen.
- Holländer, A-M., Helle, A., Ojell, R., Pulkkinen, H., Saarinen, S., Pohjola, K., Sotamaa, I., & Suurnäkki, J. (toim.). (2013). Lapset seurakuntalaisina - kehittämissasiakirja. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2013:1. Kirkkohallitus.
- Kaarina (2019). Sivistyslautakunta 22.6.2019. ”Ilo kasvaa yhdessä toimien” Kaarinan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017/2019.
- Kananen, J. (2014). Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu -sarja. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kangasmaa, T., Petäjä, H., & Vuorelma, P. (toim.). (2009). Lapsenkaltainen. Lasten Keskus.
- Karila, K., Harju-Luukkainen, H., Juntunen, A., Kainulainen, S., Kaulio-Kuikka, Goman, J., Mustonen, K., & Smeds-Nylund A-S. (2013). Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa – arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Tampere: Korkeakoulujen arviointineuvosto.
- Karvo, E. (2016). *Kirkon ja yhteiskunnan varhaiskasvatus rinnakkain lapsen elämässä. Kirkon ja yhteiskunnan varhaiskasvatuksen moniammatillinen yhteistyö.* [Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu].

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115551/Eeva-KaisaKarvo.pdf?sequence=1>

- Kaskela, M., & Kekkonen, M. (2007). Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63/2007. Helsinki: Stakes.
- Koulu ja kirkko (2020). Saatavilla 8.12.2020 <https://koulujakirkko.evl.fi/kumppanuuden-korit/>
- Kokkonen, J. (2016). Seurakuntien lapsityön keskus ry. Saatavilla 11.10.2016 http://www.evl-slk.fi/lehdet/pikkuvaki/kommentti_artikkeliin.
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. Saatavilla 8.8.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Lamminmäki-Vartia, S., & Kuusisto, A. (2016). Katsomusdialogin tasot päiväkodissa ja koulussa. Teoksessa E. Ikonen & S. Vainio (toim.). Dialogitaitaja. Agricola-opintokeskus Kirkkopalvelut ry:n julkaisu. Kirkkonummi: Anno Fennica Oy. (s. 12–14).
- Lamminmäki-Vartia, S., & Kuusisto, A. (2015). Päiväkodin johtaja katsomussensitiivistä varhaiskasvatusyhteisöä rakentamassa. Teoksessa Ubani, M., Poulter, S. (toim.), & Kallioniemi, A. (toim.). Uskonto lapsuuden kulttuureissa. Helsinki: Lasten Keskus, 127–175).
- Leinonen, J. (2014). Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsén, J. Elo & J. Leinonen (toim.). Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Suomen Varhaiskasvatus ry. (s. 16–40).
- Marttila, M. (2016). Sosiaaliohjaus varhaiskasvatustyössä. Teoksessa J. Helminen (toim.). Sosiaaliohjaus -lähtökohtia ja käytäntöjä. Edita. (s. 56–70)
- Mäkelä, K. (1990). Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Mäkelä, K. (toim.). Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Oy Gaudeamus Ab. (s. 42–61)
- Mäkinen, K. (2015). Esipuhe: ”Sallikaa lasten tulla, älkää estäkö heitä.” Teoksessa Kirkkohallitus. Lapsivaikutusten arviointi Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa Ohjeistus. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 21, Kirkko ja toiminta. Kirkkohallitus. (s. 4)

- Nieminen, H. (2016). *Kirkon varhaiskasvatuksen nykytila ja haasteet Tampereen hiippakunnan alueella*. [Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117934/Nieminen_Heli.pdf?sequence=1
- Opetushallitus. (2018a). Ohje varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen toteuttamisesta ja uskonnollisista tilaisuuksista varhaiskasvatuksessa. Saatavilla 8.8.2020 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/ohje_varhaiskasvatuksen_katsomuskasvatuksen_toteuttamisesta_ja_uskonnollisista-tilaisuuksista.pdf
- Opetushallitus. (2018b). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Helsinki: PunaMusta Oy.
- Pahkinen, E. (2012). Kyselytutkimusten otantamenetelmät ja aineistoanalyysi. JULPU, Jyväskylä University Library Publishing Unit.
- Petäjä, H., & Ojell, R. (2018). Kirkon varhaiskasvatus lasta ja perhettä varten myös tulevaisuudessa. Teoksessa J. Kokkonen (toim.). Kirkon kasvatus vuonna 2030. Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia. Kirkon tulevaisuusselonteko 2018. Kirkkohallitus. (s. 36–51)
- Raamattu. (1992). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Kirjapaja.
- Raittila, R. (2013). Pienryhmätoiminta ja leikkialueet. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö rakentuu arkisissa käytännöissä. Teoksessa Karila, K., & Lipponen, L. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino. (s. 69–71)
- Rantala, I. (2015). Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Valli, R., & Aaltola, J. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. (s. 108–133)
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (2021). Saatavilla 15.2.2021 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/varhaiskasvatus>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (2020). Ovet auki – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026. Saatavilla 15.2.2021

<https://evl.fi/documents/1327140/52567038/Ev.lut.kirkko-strategia.pdf/9fb95410-78a0-6ace-a331-aa2c31b869c5?t=1600781363026>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.). Seurakuntien henkilöstötilasto 2020.

Saatavilla 10.3.2021 <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=136>

Suomen Unicef ry. Lapsen oikeuksien sopimus. 1989. Saatavilla 21.1.2021

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.

Tammi.

Turku. (2019). Varhaiskasvatus- ja perusopetusjaosto 28.5.2019, 23 §. Turun

kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma.

Töttö, P. (2004). Syvällistä ja pinnallista: Teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa. Vastapaino.

Yli-Koski-Mustonen, S. (2018). *Varhaiskasvattajien näkemyksiä katsomuskas-*

vatuksen toteuttamisesta, yhteistyöstä ja osaamisen kehittämi-

sestä. [Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto]. [https://helda.hel-](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236270/SannaYli_KoskiMustonen_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y)

[sinki.fi/bitstream/handle/10138/236270/SannaYli_KoskiMusto-](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236270/SannaYli_KoskiMustonen_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y)

[nen_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236270/SannaYli_KoskiMustonen_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y)

Ågren, G. (1989). Tääl. WSOY.

LIITE 1. Kyselytutkimuksen kysymykset

- 1) Vastaajan seurakunta
- 2) Vastaajan ammatti
- 3) Teetkö yhteistyötä Turun kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa?
- 4) Miten yhteistyö on toiminut Turun kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa?
- 5) Minkälaista yhteistyötä teet Turun kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa yleissivistävän opetuksen osioon sisältyen? Kts. alla esimerkkejä toteutusmalleista. Kirjoita tilaisuudet/tapahtumat ja niiden määrät ja tapahtumapaikat.
- 6) Minkälaista yhteistyötä teet Turun kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa perinteisten juhlien osioon sisältyen? Kts. alla esimerkkejä toteutusmalleista. Kirjoita tilaisuudet/tapahtumat ja niiden määrät ja tapahtumapaikat.
- 7) Minkälaista yhteistyötä teet Turun kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa uskonnollisten tilaisuuksien osioon sisältyen? Kts. alla esimerkkejä toteutusmalleista. Kirjoita tilaisuudet/tapahtumat ja niiden määrät ja tapahtumapaikat.
- 8) Minkälaista yhteistyötä teet Turun kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa kasvun ja hyvinvoinnin tuen osioon sisältyen? Kts. alla esimerkkejä toteutusmalleista. Kirjoita tilaisuudet/tapahtumat ja niiden määrät ja tapahtumapaikat.
- 9) Mitä toivoisit yhteistyöltä Turun kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa tulevaisuudessa?
- 10) Teetkö yhteistyötä Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa?
- 11) Miten yhteistyö on toiminut Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa?
- 12) Minkälaista yhteistyötä teet Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa yleissivistävän opetuksen osioon sisältyen? Kts. alla esimerkkejä toteutusmalleista. Kirjoita tilaisuudet/tapahtumat ja niiden määrät ja tapahtumapaikat.
- 13) Minkälaista yhteistyötä teet Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa perinteisten juhlien osioon sisältyen? Kts. alla esimerkkejä toteutusmalleista. Kirjoita tilaisuudet/tapahtumat ja niiden määrät ja tapahtumapaikat.
- 14) Minkälaista yhteistyötä teet Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa uskonnollisten tilaisuuksien osioon sisältyen? Kts. alla esimerkkejä toteutusmalleista. Kirjoita tilaisuudet/tapahtumat ja niiden määrät ja tapahtumapaikat.

15) Minkälaista yhteistyötä teet Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa kasvun ja hyvinvoinnin tuen osioon sisältyen? Kts. alla esimerkkejä toteutusmaileista. Kirjoita tilaisuudet/tapahtumat ja niiden määrät ja tapahtumapaikat.

16) Mitä toivoisit yhteistyöltä Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa tulevaisuudessa?

17) Vastaajan sähköpostiosoite.

LIITE 2. Kumppanuuden korit-malli

